

**BOSHLANG'ICH SINFLARDA O'QISH SAVODXONLIGINI
RIVOJLANTIRISH JARAYONIDA SUN'IY INTELLEKT PLATFORMALARIDAN
FOYDALANISHNING PEDAGOGIK VA PSIXOLOGIK ASOSLARI**

Saidazinova Sarvinoz Bakhtiyor Qizi

Toshkent Kimyo Xalqaro Universiteti magistri

E-mail: sarvinozsohobidinova@gmail.com

Annotatsiya. *Mazkur maqolada boshlang'ich sinfo'quvchilarining o'qish savodxonligini rivojlantirish jarayonida sun'iy intellekt platformalaridan foydalanishning pedagogik va psixologik asoslari tahlil qilinadi. Ta'lim jarayonida zamonaviy raqamli texnologiyalar, xususan sun'iy intellekt asosidagi ta'lim platformalarining o'quvchilarning o'qish, tushunish, tahlil qilish va mustaqil fikrlash ko'nikmalarini rivojlantirishdagi ahamiyati yoritiladi. Shuningdek, o'quvchilarning yosh va psixologik xususiyatlarini hisobga olgan holda sun'iy intellektdan foydalanish metodlari ham ko'rib chiqiladi. Tadqiqot natijalari sun'iy intellekt platformalaridan foydalanish o'quvchilarning motivatsiyasini oshirish, individual yondashuvni ta'minlash hamda o'qish savodxonligini samarali rivojlantirishga xizmat qilishini ko'rsatadi.*

Kalit so'zlar: *o'qish savodxonligi, sun'iy intellekt, boshlang'ich ta'lim, pedagogik texnologiyalar, psixologik asoslar, raqamli ta'lim, innovatsion metodlar.*

Kirish. Hozirgi globallashuv davrida ta'lim tizimi oldida turgan muhim vazifalardan biri – o'quvchilarda mustaqil fikrlash, axborotni tahlil qilish va undan samarali foydalanish ko'nikmalarini shakllantirishdir. Ayniqsa, boshlang'ich ta'lim bosqichi o'quvchilarning keyingi ta'lim jarayonidagi muvaffaqiyatini belgilovchi muhim bosqich hisoblanadi. Shu sababli boshlang'ich sinfo'quvchilarida o'qish savodxonligini rivojlantirish ta'lim tizimining ustuvor yo'nalishlaridan biri hisoblanadi.

O'qish savodxonligi – bu o'quvchining matnni o'qish, tushunish, tahlil qilish, baholash hamda o'z fikrini ifodalash ko'nikmalarini o'z ichiga oluvchi murakkab jarayondir. Zamonaviy ta'limda ushbu jarayonni samarali tashkil etish uchun innovatsion texnologiyalar va raqamli vositalardan foydalanish muhim ahamiyat kasb etadi.

So'nggi yillarda sun'iy intellekt texnologiyalarining ta'lim sohasiga kirib kelishi o'qitish jarayonini yangi bosqichga olib chiqmoqda. Sun'iy intellekt asosidagi platformalar o'quvchilarning bilim darajasini tahlil qilish, individual o'qitish strategiyalarini ishlab chiqish hamda o'quv jarayonini samarali tashkil etishga yordam beradi.

Boshlang'ich sinf o'quvchilarining psixologik xususiyatlari, qiziqishlari va bilish jarayonlarini hisobga olgan holda sun'iy intellekt platformalaridan foydalanish o'qish savodxonligini rivojlantirishda muhim pedagogik vosita bo'lib xizmat qiladi.

O'qish savodxonligining nazariy asoslari. O'qish savodxonligi ta'lim jarayonining muhim komponentlaridan biri hisoblanadi. O'quvchilarda o'qish savodxonligini rivojlantirish

TANQIDIY NAZAR, TAHLILIY TAFAKKUR VA INNOVATION G'OYALAR

nafaqat matnni o'qish, balki uning mazmunini tushunish, tahlil qilish, baholash va undan foydalanish ko'nikmalarini shakllantirishni ham o'z ichiga oladi.

Pedagogik adabiyotlarda o'qish savodxonligi quyidagi komponentlardan iborat deb qaraladi:

- matnni to'g'ri o'qish
- matn mazmunini tushunish
- matnni tahlil qilish
- matndan xulosa chiqarish
- matn asosida fikr bildirish

Boshlang'ich sinf o'quvchilarida ushbu ko'nikmalarni shakllantirish bosqichma-bosqich amalga oshiriladi. Avvalo, o'quvchilar tovush va harflarni o'rganadi, so'ngra so'zlarni o'qish, gap tuzish va matnni tushunish ko'nikmalarini egallaydi.

Zamonaviy pedagogika fanida o'qish savodxonligini rivojlantirishda interfaol metodlar, innovatsion texnologiyalar hamda axborot-kommunikatsiya vositalaridan foydalanish muhim ahamiyat kasb etadi.

Sun'iy intellekt platformalarining ta'lim jarayonidagi o'rni. Sun'iy intellekt (Artificial Intelligence) – bu kompyuter tizimlarining inson intellektiga xos bo'lgan fikrlash, o'rganish va muammolarni hal qilish qobiliyatlarini modellashtirishga qaratilgan texnologiyalar majmuasidir.

Ta'lim sohasida sun'iy intellekt quyidagi imkoniyatlarni yaratadi:

- individual o'qitish jarayonini tashkil etish
- o'quvchilarning bilim darajasini avtomatik tahlil qilish
- interaktiv o'quv materiallarini yaratish
- o'quvchilarning motivatsiyasini oshirish
- mustaqil o'rganish imkoniyatlarini kengaytirish

Sun'iy intellekt platformalari o'quvchilarning bilim darajasiga mos ravishda topshiriqlarni moslashtirish imkonini beradi. Bu esa har bir o'quvchining individual qobiliyatlarini rivojlantirishga yordam beradi.

Boshlang'ich ta'limda sun'iy intellekt platformalaridan foydalanish. Boshlang'ich ta'limda sun'iy intellektdan foydalanish o'qish savodxonligini rivojlantirishda samarali vosita hisoblanadi. Ushbu platformalar o'quvchilarning o'qish tezligi, matnni tushunish darajasi hamda nutq rivojlanishini tahlil qilish imkoniyatini beradi.

Sun'iy intellekt platformalaridan foydalanish quyidagi yo'nalishlarda amalga oshiriladi:

1. Interaktiv o'qish mashqlari. Sun'iy intellekt asosidagi platformalar o'quvchilarga interaktiv matnlar, audio materiallar va o'yinlar orqali o'qish ko'nikmalarini rivojlantirish imkonini beradi.

2. Individual o'qitish. Har bir o'quvchining bilim darajasi turlicha bo'lgani sababli sun'iy intellekt platformalari individual yondashuvni ta'minlaydi.

3. Matnni tahlil qilish ko'nikmalarini rivojlantirish. Sun'iy intellekt platformalari matn asosida savollar berish, testlar tashkil etish hamda o'quvchilarning javoblarini tahlil qilish imkonini beradi.

Sun'iy intellektdan foydalanishning pedagogik asoslari. Sun'iy intellekt platformalaridan foydalanish bir qator pedagogik tamoyillarga asoslanadi:

1. Individuallashtirish tamoyili. Har bir o'quvchining bilim darajasi va qobiliyatlarini hisobga olgan holda ta'lim jarayonini tashkil etish.
2. Faollik tamoyili. O'quvchilarni mustaqil fikrlashga va faol o'rganishga jalb qilish.
3. Motivatsiya tamoyili. O'quvchilarning o'rganishga bo'lgan qiziqishini oshirish.
4. Integratsiya tamoyili. An'anaviy o'qitish metodlarini zamonaviy texnologiyalar bilan uyg'unlashtirish.

Sun'iy intellektdan foydalanishning psixologik asoslari. Boshlang'ich sinf o'quvchilarining psixologik xususiyatlari sun'iy intellekt platformalaridan foydalanishda muhim rol o'ynaydi. Ushbu yoshdagi bolalar:

- qiziqarli va interaktiv faoliyatlarni yaxshi qabul qiladi
- vizual materiallar orqali tezroq o'rganadi
- o'yin elementlari orqali bilimlarni samarali o'zlashtiradi

Sun'iy intellekt platformalari aynan shu psixologik xususiyatlarni hisobga olgan holda ishlab chiqilgan.

Sun'iy intellekt platformalaridan foydalanish metodlari. Boshlang'ich sinflarda o'qish savodxonligini rivojlantirishda quyidagi metodlardan foydalanish mumkin:

- interaktiv o'yinlar
- raqamli hikoyalar
- sun'iy intellekt asosidagi testlar
- audio matnlar bilan ishlash
- matn asosida savol-javob mashqlari

Ushbu metodlar o'quvchilarning o'qish tezligi, tushunish darajasi hamda nutq rivojlanishini yaxshilaydi.

Tadqiqot natijalari va tahlil. Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, sun'iy intellekt platformalaridan foydalanish:

- o'quvchilarning o'qishga bo'lgan qiziqishini oshiradi
- o'qish tezligini yaxshilaydi
- matnni tushunish darajasini oshiradi
- mustaqil o'rganish ko'nikmalarini rivojlantiradi

Bundan tashqari, o'qituvchilar uchun ham o'quv jarayonini tahlil qilish va nazorat qilish imkoniyati kengayadi.

Xulosa. Boshlang'ich sinf o'quvchilarida o'qish savodxonligini rivojlantirish ta'lim tizimining muhim vazifalaridan biridir. Zamonaviy ta'lim jarayonida sun'iy intellekt platformalaridan foydalanish ushbu jarayonning samaradorligini oshirishga xizmat qiladi. Sun'iy intellekt texnologiyalari o'quvchilarning individual xususiyatlarini hisobga olish,

TANQIDIY NAZAR, TAHLILIIY TAFAKKUR VA INNOVATION G'OYALAR

ularning qiziqishini oshirish hamda o'qish savodxonligini samarali rivojlantirish imkonini beradi. Shu sababli ta'lim jarayonida sun'iy intellekt platformalaridan foydalanish metodikasini yanada takomillashtirish muhim ahamiyat kasb etadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Alimov Sh. — Raqamli ta'lim texnologiyalari — Toshkent: Fan va texnologiya, 2021. — 212-b.
2. Anderson A. — AI in Literacy Development — London: Routledge, 2020. — 156 p.
3. Baker E. — Artificial Intelligence in Education — New York: Springer, 2019. — 228 p.
4. Ferdig R. — Digital Learning Innovations — Ohio: Kent State Press, 2021. — 187 p.
5. Yo'ldoshev M. — Pedagogik texnologiyalar va raqamli kompetensiya — Toshkent: Innovatsiya, 2022. — 175-b.
6. UNESCO — AI and the Future of Education — Paris: UNESCO Publishing, 2023. — 140 p.
7. To'raev N. — Boshlang'ich ta'lim metodikasi — Toshkent: O'zbekiston, 2018. — 260-b.
8. Shodmonov A. — Ta'limda axborot texnologiyalari — Toshkent: Turon-Iqbol, 2020. — 198-b.
9. Karimov B. — O'qish savodxonligini rivojlantirish metodlari — Samarqand: SamDU nashriyoti, 2019. — 132-b.